

ZAKON

O UTVRĐIVANJU ČINJENICA O STATUSU NOVOROĐENE DECE ZA KOJU SE SUMNJA DA SU NESTALA IZ PORODILIŠTA U REPUBLICI SRBIJI

I. UVODNE ODREDBE

Predmet Zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se postupak u kome se utvrđuju činjenice o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta ili zdravstvenih ustanova (u daljem tekstu: porodilišta) u Republici Srbiji i postupak u kome se dosuđuje pravična novčana naknada nematerijalne štete.

Cilj Zakona

Član 2.

Cilj ovog zakona je utvrđivanje činjenica pogodnih da se utvrdi istina o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji, na osnovu dokaza koji se izvedu i podataka koji se prikupe u sudskom postupku od državnih i drugih organa, roditelja i drugih lica.

Cilj ovog zakona je i izvršenje obaveze Republike Srbije iz presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Jovanović protiv Srbije (broj predstavke 21794/09).

II. ORGANI NADLEŽNI ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Prvostepeni sud

Član 3.

Postupak u kome se utvrđuju činjenice o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji (u daljem tekstu: postupak) u prvom stepenu vodi:

- 1) Viši sud u Beogradu, za područje Apelacionog suda u Beogradu;
- 2) Viši sud u Kragujevcu, za područje Apelacionog suda u Kragujevcu;
- 3) Viši sud u Nišu, za područje Apelacionog suda u Nišu;
- 4) Viši sud u Novom Sadu, za područje Apelacionog suda u Novom Sadu.

Mesna nadležnost višeg suda određuje se prema mestu u kojem se nalazi ili se nalazilo porodilište ili prema prebivalištu ili boravištu predlagača.

Sastav prvostepenog suda

Član 4.

U prvom stepenu postupak vodi i odluke donosi sudija pojedinac.

Ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove

Član 5.

Istražne radnje u postupku, na zahtev suda, sprovode posebno obučeni policijski službenici kriminalističke policije.

Policijski službenici postupaju prema zakonima kojim se uređuju ovlašćenja policijskih službenika.

III. NAČELA POSTUPKA

Načelo dispozicije

Član 6.

Postupak se pokreće predlogom predlagača.

Istražno načelo

Član 7.

Sud je dužan da utvrđuje i činjenice koje nisu iznete u postupku i da odredi izvođenje dokaza koji nisu predloženi.

Sud može da zahteva pismene dokaze i podatke od državnih i drugih organa i fizičkih i pravnih lica, koji su dužni da ih proslede sudu u roku od 30 dana od dana prijema zahteva suda.

Sud kažnjava novčanom kaznom od 30.000 do 450.000 dinara fizičko lice ili odgovorno lice u pravnom licu, odnosno novčanom kaznom od 90.000 do 3.000.000 dinara pravno lice, ako pismeni dokaz ili podatak ne bude prosleđen sudu u propisanom roku.

Načelo hitnosti

Član 8.

Sud je dužan da vodi postupak bez odlaganja.

Pri određivanju rokova i zakazivanju ročišta sud vodi računa o tome da je postupak hitan.

Načelo poverljivosti

Član 9.

Po pravilu, javnost je isključena u postupku.

Na zahtev predlagača, sud može odlučiti da postupak u celini ili delimično bude otvoren za javnost.

Sud, predlagač i svi koji učestvuju u postupku dužni su da čuvaju tajnost podataka za koje su saznali u toku postupka koji nije bio otvoren za javnost.

U postupku se primenjuju propisi koji uređuju zaštitu podataka o ličnosti i tajnost podataka, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Načelo saslušanja predlagača i svih koji učestvuju u postupku

Član 10.

Sud je dužan da predlagaču i svima koji učestvuju u postupku pruži mogućnost da se izjasne o tvrdnjama i drugim procesnim radnjama i predlozima predlagača i svih koji učestvuju u postupku.

IV. POSTUPAK

1. Opšte odredbe

Predlagač i ostali koji učestvuju u postupku

Član 11.

Učesnik u postupku je predlagač.

Državni i drugi organi, organizacije i ustanove (ministarstva, zdravstvene ustanove, centri za socijalni rad i dr.) učestvuju u postupku, ali nemaju svojstvo učesnika u postupku u smislu zakona kojim se uređuje vanparnični postupak.

Oslobađanje od plaćanja sudske takse i besplatna pravna pomoć

Član 12.

Predlagač je oslobođen od plaćanja sudske takse.

Sud može predlagaču, na njegov zahtev, postaviti punomoćnika iz reda advokata, na teret sredstava suda.

Pravila postupka

Član 13.

Sud odlučuje o predlogu u jednostranačkom postupku, po pravilima zakona kojim se uređuje vanparnični postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

2. Pokretanje postupka

Predlagač

Član 14.

Postupak se pokreće tako što predlagač podnosi sudu predlog za utvrđivanje činjenica o statusu novorođenog deteta za koje se sumnja da je nestalo iz porodilišta u Republici Srbiji (u daljem tekstu: predlog).

Predlog može da podnese roditelj novorođenog deteta, ako se do dana stupanja na snagu ovog zakona obraćao državnim organima ili porodilištu u vezi sa statusom novorođenog deteta za koje se sumnja da je nestalo iz porodilišta u Republici Srbiji.

Ako nijedan roditelj nije živ, postupak mogu da pokrenu brat, sestra, deda ili baba nestalog novorođenog deteta, bez obzira na to da li su se obraćali državnim organima ili porodilištu u vezi sa statusom novorođenog deteta.

Sadržina predloga

Član 15.

Predlog sadrži: ime i prezime, prebivalište ili boravište predlagača, porodičnu vezu sa nestalim novorođenim detetom, podatke o vremenu rođenja deteta, naziv i adresu porodilišta u kome je dete rođeno, načinu na koji je saopštena smrt deteta (potvrda o smrti, prijava rođenja i sl.) i drugim navodima značajnim za postupak.

Predlog sadrži zahtev da se utvrdi status nestalog novorođenog deteta, a može da sadrži i zahtev za pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na porodični život.

Predlagač je dužan da uz predlog priloži ili u predlogu predloži dokaze kojima potkrepljuje činjenice koje je izneo u predlogu.

Rok za podnošenje predloga

Član 16.

Predlog se može podneti sudu u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

3. Tok postupka

Dokazna sredstva

Član 17.

Sud može da odredi da se izvedu sva dokazna sredstva koja su predviđena zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Samo javne isprave kojima se dokazuje smrt nisu dovoljan dokaz da je nestalo dete umrlo.

Svedoci i veštaci

Član 18.

Svedok i veštak ne mogu da uskrate svedočenje, odnosno veštačenje, niti odgovor na pojedina pitanja.

Ako svedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mesta gde treba da bude saslušan, sud odmah naređuje da se on prinudno dovede i da snosi troškove dovođenja i kažnjava ga novčanom kaznom od 30.000 do 450.000 dinara. Ako svedok dođe i, pošto je upozoren na posledice, uskrati svedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, sud ga odmah kažnjava novčanom kaznom od 30.000 do 450.000 dinara, a ako i posle toga uskrati svedočenje ili odgovor na pojedino pitanje sud ga ponovo novčano kažnjava.

Sud kažnjava novčanom kaznom od 30.000 do 450.000 dinara veštaka – fizičko lice ili odgovorno lice u pravnom licu koje obavlja veštačenje, odnosno od 90.000 do 3.000.000 dinara pravno lice koje obavlja veštačenje ako veštak ne dođe iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda ili ako u ostavljenom roku ne podnese nalaz i mišljenje ili odbije da vrši veštačenje.

Ročišta

Član 19.

Sud zakazuje ročište na zahtev predlagača.

Ako zahtev predlagača izostane, sud zakazuje ročište kada je to potrebno radi utvrđivanja bitnih činjenica ili izvođenja dokaza ili kada smatra da je održavanje ročišta potrebno iz drugih opravdanih razloga.

Podnošenje krivične prijave

Član 20.

Ako u toku postupka sud dođe do saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, dužan je da odmah podnese krivičnu prijavu nadležnom javnom tužiocu.

4. Odlučivanje suda

Rešenje

Član 21.

O osnovanosti predloga sud odlučuje rešenjem.

Rešenjem o usvajanju predloga određuje se status nestalog novorođenog deteta tako što se utvrđuju činjenice o njegovoj smrti i mestu gde se telo deteta nalazi ili, ako ne može da se utvrdi da je dete mrtvo, utvrđuju se činjenice koje objašnjavaju šta se sa nestalim novorođenim detetom dogodilo i mesto gde se ono nalazi.

Ako ne mogu da se utvrde činjenice koje objašnjavaju šta se sa nestalim novorođenim detetom dogodilo, sud rešenjem konstatuje da ne može da se utvrdi status nestalog novorođenog deteta.

Sud je dužan da odredi koji organ, organizacija ili ustanova je odgovorna za nestanak novorođenog deteta.

Pravična novčana naknada

Član 22.

Rešenjem kojim usvaja predlog sud dosuđuje predlagaču pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na porodični život.

Pravična novčana naknada dosuđuje se i ako je sud doneo rešenje kojim konstatuje da ne može da se utvrdi status nestalog novorođenog deteta.

Pravična novčana naknada može da se dosudi samo ako je zahtevana u predlogu.

Visina pravične naknade

Član 23.

Visinu pravične novčane naknade nematerijalne štete sud određuje po slobodnoj oceni, ceneći sve okolnosti slučaja, a pre svega intenzitet pretrpljenih duševnih bolova i straha i druga merila određena zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Pravična novčana naknada ne može da se dosudi u iznosu većem od 10.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan donošenja rešenja suda.

Pravična novčana naknada isplaćuje se iz budžeta Republike Srbije.

Dosuđivanje pravične novčane naknade ne utiče na pravo predlagača na naknadu materijalne štete.

5. Postupak po žalbi

Žalba

Član 24.

Protiv rešenja višeg suda predlagač može podneti žalbu nadležnom apelacionom sudu, preko višeg suda, u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

Žalbom može da se pobija i samo visina dosuđene pravične novčane naknade.

Apelacioni sud odlučuje o žalbi u veću od troje sudija.

Odluka po žalbi

Član 25.

Apelacioni sud rešenjem odlučuje o žalbi.

Protiv rešenja donetog o žalbi revizija nije dozvoljena.

V. ZAVRŠNA ODREDBA

Stupanje zakona na snagu

Član 26.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

O B R A Z L O Ź E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o postupku utvrđivanja statusa novorođene dece za koju se sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbiji sadržan je u članu 97. tačka 2. Ustava Republike Srbije, kojim je propisano da Republika Srbija uređuje i obezbeđuje, između ostalog, postupak pred sudovima i drugim državnim organima. Ustavni osnov sadržan je i u tački 16. istog člana Ustava, kojim je propisano da Republika Srbija uređuje i obezbeđuje organizaciju, nadležnost i rad republičkih organa.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Evropski sud za ljudska prava u Strazburu je 26. marta 2013. godine objavio presudu u predmetu Zorica Jovanović protiv Republike Srbije, kojom je utvrdio da je imenovanoj podnositeljki predstavke povređeno pravo na porodični život iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Istom presudom, sud je obavezao Republiku Srbiju da isplati podnositeljki predstavke odgovarajući iznos na ime naknade nematerijalne štete. Takođe, obavezao je Republiku Srbiju da sprovede i određene mere opšte prirode, odnosno da u roku od jedne godine od pravosnažnosti njegove presude preduzme odgovarajuće mere radi ustanovljavanja mehanizma koji bi omogućio svim roditeljima da u sličnim situacijama dobiju odgovarajuće odgovore i odgovorajuću naknadu. Pri tome, ovaj proces trebalo bi da nadzire nezavisno telo sa odgovarajućim ovlašćenjima, da bi mogli da se daju verodostojni odgovori o sudbini svakog deteta, i ponudi odgovarajuća naknada.

Radi izvršavanja obaveze Republike Srbije po navedenoj presudi Evropskog suda za ljudska prava potrebno je da se donese zakon koji propisuje poseban postupak za utvrđivanje činjenica o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbiji, utvrdi nadležnost državnih organa u tom postupku i istovremeno odredi pravičnu naknadu ako bude utvrđeno da je povređeno pravo na porodični život roditelja novorođenog deteta. Imajući u vidu Ustavni položaj sudova, kao nezavisnih i samostalnih državnih organa, i sudija, kao jedinih i izvornih protagonista sudske vlasti, roditeljima (i drugim predlagačima određenim Zakonom) novorođene dece za koje postoji sumnja da su nestala iz porodilišta omogućava se da u posebnom sudskom postupku saznaju istinu o tome šta se desilo sa nestalim novorođenim detetom i ostvare pravo na pravičnu naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na porodični život. Rešenje da se postupak vodi pred sudom jeste i najcelishodnije, budući da bi obrazovanje novog državnog organa zahtevalo dodatna sredstva i vreme i time prolongiralo ostvarenja zahteva roditelja.

III. OBJAŠNENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

Zakon sadrži pet glava, i to: uvodne odredbe (prva glava), organi nadležni za sprovođenje zakona (druga glava), načela postupka (treća glava), postupak (četvrta glava) i prelazne i završne odredbe (peta glava).

Član 1. Zakona je uvodna odredba kojom se određuje predmet zakona, a to je uređenje postupka u kome se utvrđuju činjenice o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala u porodilištima ili zdravstvenim ustanovama u Republici Srbiji, kao i postupka u kome se dosuđuje pravična naknada nematerijalne štete u slučaju kada je povređeno pravo na porodični život.

Članom 2. Zakona propisuje se njegov cilj. Sa jedne strane, cilj zakona je utvrđivanje svih činjenica na osnovu kojih se može utvrditi istina o statusu dece za koju se sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbije. Te činjenice se utvrđuju na osnovu dokaza izvedenih u sudskom postupku, a na osnovu podataka koji se prikupe od državnih i drugih organa, kao i podataka prikupljenih od roditelja i drugih lica. Sa druge strane, cilj zakona je i ispunjenje međunarodnih obaveza Republike Srbije koje slede iz presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Jovanović protiv Srbije (broj predstavke 21794/09) u delu koji se odnosi na uspostavljanje nezavisnog mehanizma koji će omogućiti svim roditeljima u sličnim situacijama da saznaju punu istinu u pogledu statusa novorođene dece za koje postoji sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbiji, kao i da ostvare pravo na odgovarajuću naknadu.

U drugoj glavi Zakona (čl. 3. do 5) određena je nadležnost organa za sprovođenje zakona. Nadležni organ pred kojim se utvrđuje status novorođene dece za koju se sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbiji je sud (viši i apelacioni), a u okviru ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove određuju se policijski službenici koji su posebno obučeni za nestalu novorođenčad iz porodilišta u Republici Srbiji i koji će obavljati neophodne istražne radnje po zahtevu suda.

Članom 3. Zakona određena je stvarna i mesna nadležnost suda. Za vođenje postupka u prvom stepenu, u kome se utvrđuju činjenice o statusu novorođene dece u Republici Srbiji stvarno su nadležna četiri viša suda, i to za područje četiri apelaciona suda. Radi efikasnosti sudskog postupka, predviđeno je da su za ovaj postupak nadležni viši sudovi koji imaju isto sedište kao i apelacioni sudovi. Njihova mesna nadležnost zasniva se prema mestu u kojem se nalazi (ili se nalazilo) porodilište (ili zdravstvena ustanova) u kome je rođeno dete za koje se sumnja da je nestalo. Takođe, mesna nadležnost se određuje i prema mestu prebivališta ili boravišta predlagača. Izberiva mesna nadležnost predviđa se kako bi se što širem krugu lica omogućilo da pokrenu postupak. Žalbena nadležnost pripada apelacionim sudovima (član 24).

Članom 4. Zakona određuje se funkcionalna nadležnost sudova. Predviđeno je da u prvom stepenu (u višem sudu) postupak vodi i odluke donosi sudija pojedinac, dok u drugom stepenu (u apelacionom sudu) po žalbi postupa i odluke donosi veće koje je sastavljeno od troje sudija.

Članom 5. Zakona predviđa se da sprovođenje istražnih radnji u postupku, a na zahtev suda, obavljaju posebno obučeni policijski službenici kriminalističke

policije. Policijski službenici postupaju prema zakonima kojim se uređuju ovlašćenja policijskih službenika. Prema tome, ne planira se zapošljavanje novih ljudi u Ministarstvo unutrašnjih poslova.

U trećoj glavi Zakona (čl. 6. do 10) propisana su načela sudskog postupka u kome se utvrđuje status novorođene dece za koje se sumnja da su nestala u porodilištima u Republici Srbiji.

Članom 6. Zakona propisano je načelo dispozicije. Ovo načelo predviđa da se postupak pokreće isključivo predlogom predlagača, koji se podnosi nadležnom višem sudu. Bez predloga ovlašćenog predlagača, ni postupak ne može otpočeti.

Član 7. Zakona bliže uređuje istražno načelo koje se primenjuje u ovom sudskom postupku. Ovo načelo pre svega podrazumeva obavezu suda da samostalno utvrđuje činjenice koje su relevantne za postupak, iako one nisu iznete u predlogu kojim je postupak pokrenut, niti su ih izneli oni koji učestvuju u postupku, kao i da odredi izvođenje dokaza koje niko nije predložio. Dakle, postupak se odlikuje punom primenom načela materijalne istine. Neophodno je omogućiti sudu da što efikasnije sprovede postupak i što lakše dopre do istine o statusu nestale dece. Stav 2. istog člana predviđa obavezu državnih i drugih organa, kao i fizičkih i pravnih lica, da na zahtev suda dostave dokaze i podatke koji su sudu neophodni. Kako bi sud mogao da pribavi sve neophodne podatke i dokaze propisan je rok u kome se dokazi moraju dostaviti, kao i ovlašćenje suda da novčano kazni fizičko ili odgovorno lice, odnosno pravno lice, ako traženi podaci i dokazi ne budu dostavljeni u propisanom roku.

Članom 8. Zakona (načelo hitnosti) predviđena je obaveza suda da postupak vodi bez odlaganja, kao i da pri određivanju rokova mora da vodi računa o hitnosti postupka, a sve u cilju da se postupak okonča u najkraćem mogućem roku.

Imajući u vidu činjenice koje se utvrđuju u postupku, članom 9. Zakona (načelo poverljivosti) predviđeno je da je u postupku isključena javnost, pri čemu se daje mogućnost da na zahtev predlagača postupak ili njegov deo može biti otvoren za javnost. Sud, predlagač i svi drugi koji učestvuju u postupku imaju obavezu čuvanja tajnosti podataka koji su prikupljeni u postupku kada on nije bio otvoren za javnost. Takođe, radi zaštite podataka koji se spoznaju u postupku, predviđeno je da se postupak sprovodi uz punu primenu propisa koji uređuju zaštitu podataka o ličnosti, odnosno tajnost podataka.

Član 10. Zakona (načelo saslušanja predlagača i lica koja učestvuju u postupku) obavezuje sud da omogući pre svega predlagaču, kao i ostalim učesnicima u postupku, da se izjasne o tvrdnjama, procesnim radnjama i predlozima ostalih učesnika u postupku. Time se ne štiti samo ravnopravnost u postupku, već se postavljaju osnove da se lakše dođe do istine o statusu nestale dece.

Četvrta glava Zakona (čl. 11. do 25) uređuje postupak pred sudom. Ova glava sadrži: opšte odredbe, odredbe o pokretanju postupka, odredbe o toku postupka, odredbe o odlučivanju suda, kao i odredbe o postupku po žalbi.

U okviru opštih odredaba (čl. 11. do 13), predviđeno je da je učesnik u postupku isključivo predlagač (član 11. stav 1), jer je postupak jednostranački (član 13). Ostali koji učestvuju u ovom postupku (državni i drugi organi) predstavljaju pre svega izvore dokaznih sredstva i nisu učesnici u postupku u smislu u kome im to svojstvo pridaje član 3. Zakona o vanparničnom postupku (član 11. stav 2). Zakon

zato izbegava da koristi vanparnični pojam „učesnika u postupku” i koristi sintagmu „oni koji učestvuju u postupku” i slično, da bi se ta bitna razlika naglasila i na terminološkom planu (iako je izričito navedena i u članu 11. stav 2). U postupku se primenjuju pravila vanparničnog postupka, time se shodno primenjuje i zakon koji uređuje parnični postupak, ako Zakonom nije drugačije propisano (član 13).

Da bi se olakšao pristup sudu, prema članu 12. Zakona, predviđeno je da je predlagač oslobođen od plaćanja sudske takse, uz mogućnost pružanja besplatne pravne pomoći predlagaču, i to postavljanjem punomoćnika koji je advokat. Punomoćnik se postavlja na zahtev predlagača i u ovom slučaju troškovi za pruženu pravnu pomoć podaju na teret sredstava suda (član 12. stav 2).

Sudski postupak se pokreće podnošenjem predloga za utvrđivanje činjenica o statusu novorođenog deteta od strane predlagača za koje se sumnja da je nestalo iz porodilišta u Republici Srbiji (član 14. stav 1). To je formalni naziv predloga. Pravo da podnese predlog ima najpre roditelj nestalog deteta (član 14. stav 2). Ako nijedan od roditelja nije živ, predlog mogu podneti najbliži srodnici novorođenog deteta (brat, sestra, deda ili baba deteta) – član 14. stav 3. Zakona. Za podnošenje predloga, ali samo od strane roditelja, neophodno je ispunjenje jedne procesne pretpostavke za vođenje postupka, a to je da se roditelj ranije obraćao državnim organima ili porodilištu o statusu deteta za koje se sumnja da je nestalo iz porodilišta, i to do stupanja na snagu ovog zakona (član 14. stav 2). Njeno odsustvo trebalo bi da se sankcioniše odbacivanjem predloga. Navedena procesna pretpostavka ne važi i za ostale predlagače.

U članu 15. Zakona propisana je sadržina predloga kojim se pokreće postupak. Reč je o podacima koji su sudu neophodni da bi mogao da otpočne postupak u kome se utvrđuju činjenice o statusu novorođenog deteta za koje se sumnja da je nestalo u porodilištima u Republici Srbiji uz koje se prilažu isprave i drugi dokazi koji potkrepljuju te podatke. Ti podaci su sledeći: ime i prezime, prebivalište ili boravište predlagača, činjenični opis koji sadrži vreme rođenja deteta, naziv i adresu porodilišta u kome je dete rođeno, način na koji je saopštena smrt deteta, navode o tome da li je predlagaču ili drugom licu ponuđeno da vidi ili preuzme posmrtnu ostatku deteta itd. Pored toga, predlog mora da sadrži i zahtev da se utvrdi status nestalog deteta (bez toga zahteva predlog je nepotpun); može, ali ne mora da sadrži i zahtev za određivanje pravične naknade za nematerijalnu štetu zbog povrede prava na porodični život (član 15. stav 2).

Budući da je cilj Zakona efikasno utvrđivanje činjenica o statusu dece za koju se sumnja da su nestala, i ispunjenje obaveza Republike Srbije po navedenoj presudi Evropskog suda za ljudska prava, određen je i krajnji rok do kojeg se može pokrenuti postupak pred sudom (sudu podneti predlog), a to je šest meseci od dana stupanja Zakona na snagu (član 16). I ovde je reč o procesnoj pretpostavci za vođenje postupka.

Kada je u pitanju dokazni postupak, prema članu 17. Zakona, sud je ovlašćen da u ovom postupku izvede sva dokazna sredstva koji su predviđena Zakonom o parničnom postupku. Sud zakazuje ročište na zahtev predlagača. Ako zahtev predlagača izostane, sud zakazuje ročište kada je to potrebno radi utvrđivanja bitnih činjenica ili izvođenja dokaza ili kada smatra da je održavanje ročišta potrebno iz drugih opravdanih razloga (član 19). Posebnost položaja svedoka i veštaka ogleda se u njihovoj nemogućnosti da uskrate svedočenje ili veštačenje, a svedok nema

pravo ni da uskrati odgovor na pojedino pitanje (član 18). Kada se svedok ne odazove sudskom pozivu ili se bez odobrenja suda ili opravdanih razloga udalji s mesta gde treba da bude saslušan, sud je, za razliku od parničnog postupka, dužan da odmah naredi da se prinudno dovede i da ga istovremeno novčano kazni. Zbog uskraćivanja svedočenja ili odgovora na pojedina pitanja, sud je dužan da novčano kazni svedoka (u parničnom postupku on to može učiniti, ali ne mora). Slične odredbe važe i za veštaka. Pojačanom odgovornošću svedoka i veštaka dobija se na brzini postupka i doprinosi punijoj primeni načela materijalne istine u ovom posebnom postupku.

Sudu se dostavlja različita dokumentacija državnih i drugih organa i fizičkih i pravnih lica, i on može iz njene analize steći osnove sumnje da je izvršeno neko krivično delo. Ako se krivično delo goni po službenoj dužnosti, članom 20. Zakona predviđena je obaveza suda da odmah podnese krivičnu prijavu nadležnom javnom tužiocu.

Prvostepeni postupak sud okončava rešenjem, kojim odlučuje o tome da li je predlog osnovan (član 21. stav 1). Sud najpre, može utvrditi da predlog nije osnovan. Rešenjem kojim usvaja predlog sud utvrđuje status nestalog deteta, na taj način što utvrđuje činjenice o smrti deteta ili, ako njih ne može da utvrdi (ne može da se utvrdi da je dete mrtvo), utvrđuje činjenice koje objašnjavaju šta se sa nestalim detetom dogodilo (član 21. stav 2). Ako ni to nije moguće utvrditi, sud donosi rešenje kojim konstatuje da nije moguće utvrditi status nestalog deteta (član 21. stav 3).

Član 22. Zakona uređuje pravičnu novčanu naknadu. Reč je o naknadi koja se određuje predlagaču za nematerijalnu štetu zbog povrede prava na porodični život. Dosuđuje se u dva slučaja: ako je sud usvojio predlog (i utvrdio činjenice o smrti nestalog deteta ili utvrdio činjenice koje objašnjavaju šta se sa nestalim detetom dogodilo), ali i ako sud nije usvojio predlog, ali je doneo rešenje kojim konstatuje da nije moguće utvrditi status nestalog deteta. U ovom poslednjem slučaju novčana naknada dosuđuje se zbog nemoći države da predlagaču pruži istinu o tome šta se sa nestalim detetom dogodilo.

Kada je u pitanju visina pravične naknade koju, po slobodnoj oceni (imajući u vidu sve okolnosti slučaja) određuje sud (član 23), polazeći od visine naknade koju je odredio Evropski sud za ljudska prava u navedenoj presudi, kao i mogućnostima budžetskih sredstava Republike Srbije, Zakonom je utvrđena gornja granica iznosa pravične naknade. Istovremeno, a imajući u vidu da se pravična naknada odnosi samo na nematerijalnu štetu, dosuđivanje pravične naknade ne utiče na pravo predlagača da naknadu materijalne štete ostvari u parničnom postupku pred nadležnim sudom.

U uređenju drugostepenog postupka (čl. 24. i 25) predviđeno je da predlagač može da izjavi žalbu protiv rešenja višeg suda u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja. Žalba se podnosi nadležnom apelacionom sudu, preko višeg suda. Žalba je moguća i ako je predlagač zadovoljan činjeničnim utvrđenjem suda, ali nije zadovoljan visinom dosuđene pravične naknade (član 24. stav 1). Revizija nije dozvoljena, zbog prirode postupka i pravila postupka koja se primenjuju (član 25. stav 2).

Petu glavu Zakona čini završna odredba. Propisano je da Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PRIMENU ZAKONA

Primena ovog zakona predviđa finansijska sredstva u budžetu Republike Srbije u ukupnom iznosu od 876.000.000 dinara, i to: 70.000.000 dinara za pokriće troškova sudskog postupka viših sudova i 806.000.000 dinara za isplatu pravične naknade nematerijalne štete.

Sredstva koja su potrebna za isplatu nematerijalne štete u 2018. godini obezbediće se preraspodelom već odobrenih sredstava Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2018. godinu („Službeni glasnik RS” broj 113/17) u okviru Razdela 23 – Ministarstvo pravde, u iznosu od 200.000.000 dinara, dok će se preostali deo u iznosu od 676.000.000 dinara u narednim godinama planirati u okviru limita Ministarstva pravde i Viših sudova, koji se za svakog budžetskog korisnika utvrđuje od strane Ministarstva finansija u procesu pripreme i donošenja zakona o budžetu, pri čemu se planira otvaranje posebnog projekta, imajući u vidu ograničeno vremensko trajanje predmetnih postupaka.

Napominjemo da zbog primene zakona i isplate naknada iz postojećih sredstava, Ministarstvo pravde može doći u problem sa realizacijom odluka Ustavnog suda kojima se sve češće isplaćuju naknade materijalne štete za neisplaćene zarade zaposlenih preduzeća u restruktuiranju, za koje nemamo podatke ni koliko će ih biti, ni koji je ukupan iznos naknada.

Sredstva za isplatu naknade nematerijalne štete planirana su iz razloga što rezultat sudskog postupka može biti i odluka o povređenom pravu na porodični život predlagača. Zakonom je, za takve slučajeve, propisana gornja granica iznosa pravične naknade (dinarska protivvrednost iznosa od 10.000 evra), koji je adekvatan iznosu koji je Evropski sud za ljudska prava dosudio podnosiocu pritužbe. Naime, reč je o naknadi koja se određuje predlagaču zbog povrede prava na porodični život ili zbog toga što nije moguće utvrditi položaj nestalog deteta. Naravno, naknada se dosuđuje ukoliko je predlagač istakao zahtev za pravičnu naknadu.

Prema raspoloživim podacima, broj roditelja koji su se obraćali državnim organima u vezi sa položajem deteta za koje sumnjaju da je nestalo iz porodilišta, u zakonom propisanom periodu, od 1. januara 1970. godine, pa do 9. septembra 2013. godine, kada je nastupila pravnosnažnost presude Evropskog suda za ljudska prava, kreće se od 350 do 650.

IZJAVA O USKLAĐENOSTI PROPISA SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

1. Ovlašćeni predlagač propisa: Vlada

Obrađivač: Ministarstvo pravde

2. Naziv propisa

Predlog zakona o utvrđivanju činjenica o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji

Draft Law on establishing facts regarding the status of newborn children based on the suspicion of abduction from the maternity wards in The Republic of Serbia.

3. Usklađenost propisa sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum):

a) Odredba Sporazuma koja se odnose na normativnu sadržinu propisa,

Naslov VII. – Pravosuđe, slobode i bezbednost, u okviru kojeg je član 80 – Jačanje institucija i vladavina prava.

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma,

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma,

Naslov VII. – Pravosuđe, slobode i bezbednost, u okviru kojeg je član 80 – Jačanje institucija i vladavina prava.

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma,

d) Veza sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije.

- /

4. Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije:

a) Navođenje odredbi primarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

b) Navođenje sekundarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

v) Navođenje ostalih izvora prava Evropske unije i usklađenost sa njima,

g) Razlozi za delimičnu usklađenost, odnosno neusklađenost,

d) Rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti propisa sa propisima Evropske unije.

- Ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost Predloga zakona o utvrđivanju činjenica o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji

5. Ukoliko ne postoje odgovarajuće nadležnosti Evropske unije u materiji koju reguliše propis, i/ili ne postoje odgovarajući sekundarni izvori prava Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost potrebno je obrazložiti tu činjenicu. U ovom slučaju, nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa. Tabelu usklađenosti nije potrebno popunjavati i ukoliko se domaćim propisom ne vrši prenos odredbi sekundarnog izvora prava Evropske unije već se isključivo vrši primena ili sprovođenje nekog zahteva koji proizilazi iz odredbe sekundarnog izvora prava (npr. Predlogom odluke o izradi strateške procene uticaja biće sprovedena obaveza iz člana 4. Direktive 2001/42/EZ, ali se ne vrši i prenos te odredbe Direktive).

- Ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost Predloga zakona o utvrđivanju činjenica o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava Evropske unije prevedeni na srpski jezik?

- /

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik Evropske unije?

- Da, na engleski jezik.

8. Saradnja sa Evropskom unijom i učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti

U pripremi Predloga zakona o utvrđivanju činjenica o statusu novorođene dece za koju se sumnja da su nestala iz porodilišta u Republici Srbiji nije ostvarena saradnja sa Evropskom komisijom. Imajući u vidu materiju ovog propisa, za izradu Predloga zakona nije bilo neophodno ostvariti ovaj konkretni oblik saradnje.